

Студент 4 курсу

факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРИНЦИПІВ ПРАВА ЄС

Аннотация. Рассмотрены проблемы адаптации действующего законодательства Украины к принципам права Европейского союза в свете развития их дальнейшего сотрудничества и возможного подписания соглашения об ассоциации Украины с Евросоюзом.

Анотація. Розглянуто проблеми адаптації чинного законодавства України до принципів права Європейського союзу з огляду на розвиток їх подальшого співробітництва та можливого підписання угоди про асоціацію України з Європейським союзом.

Annotation. The problems of adaptation of the current legislation of Ukraine to the principles of law of the European Union were considered in terms of their further cooperation and possible signing of the Association Agreement with the European Union by Ukraine.

Ключові слова: Європейський союз, принципи права, адаптація, правові норми, угода про асоціацію.

У березні 2007 року були розпочаті переговори щодо укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво. Угода про асоціацію є новою планованою угодою між Україною і Європейським Союзом (ЄС), що була підготовлена на заміну Угоди про партнерство і співробітництво та планувалася бути підписаною 28 листопада 2013 року на саміті у Вільнюсі. Хоча угода наразі ще не підписана, ЄС та Україна продовжують співпрацювання та шукати точки зіткнення у підписанні угоди про асоціацію. Для України ключовим елементом успішної євроінтеграції України є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства із правовими нормами ЄС, що є невід'ємним процесом адаптації українського законодавства за для поглиблення міжнародних зв'язків і відносин та наближення до можливості стати країною-членом ЄС. Принципи права слугують для забезпечення однакового формулювання норм права та визначення шляхів удосконалення правових норм, виступаючи як провідні ідеї для законодавця. Принципи права є критерієм оцінки права і методологічною основою його подальшого вдосконалення. Проте Україна стикається з деякими проблемами адаптації до принципів права Європейського союзу, як внутрішнього характеру, тобто тих, які стосуються безпосередньо організування адаптації всередині держави, так і проблем зовнішнього характеру, розгляд яких наразі є актуальним з огляду на бажання українського суспільства рухатися у напрямку асоціації з ЄС та посилення їх взаємозв'язків.

Свої наукові праці присвячували принципам права ЄС такі вчені, як: Ф. Тоді, М. Гердеген, В. Безбах, Б. Топорнін, Ю. Ільїн, В. Опришко, Ю. Шемшученко та ін. Але кожен з авторів по-різному трактує поняття принципів, висвітлює різні проблеми адаптації та виділяє власні особливості системи принципів, що робить актуальним подальше розглядання вченими цього питання у своїх наукових працях.

Принципи права ЄС становлять вихідні ідеї, керівні положення, які визначають зміст і напрям правового регулювання, що здійснюється ЄС, головною метою яких є досягнення цілей та завдань, що ставляться перед цим співтовариством.

Функціонування ЄС базується на принципах права ЄС. Договір про заснування Європейського Співтовариства не окреслював конкретного переліку принципів об'єднання та співробітництва європейських країн. Пізніше під час створення ЄС установчі договори доповнювалися деякими принципами діяльності ЄС. У результаті ці договори не містять чітко структурованої системи принципів права ЄС. З плином часу завдяки діяльності Суду Європейських Співтовариств більшість принципів ЄС набули загальноновизнаної форми.

Принципи права ЄС розділяються на функціональні і загальні. До функціональних принципів відносяться: принцип верховенства права ЄС та принцип прямої дії права ЄС.

До загальних принципів права ЄС належать: принцип охорони прав і свобод особистості; принцип правової визначеності; принцип пропорційності; принцип недискримінації; принцип субсидіарності, а також низка процесуальних принципів.

Тобто до системи принципів права ЄС входять загальні принципи права, поняття яких охоплює загальні юридичні настанови, специфічні правила і спільні – як для внутрішнього, так і для міжнародного права. Іншою категорією принципів є основні принципи міжнародного права. ЄС, як і будь-який суб'єкт міжнародного права, у своїй діяльності керується зазначеними принципами і застосовує їх як у внутрішніх відносинах, тобто у відносинах між державами-членами, так і в зовнішніх, тобто у відносинах з третіми державами та міжнародними організаціями.

Прийнято вважати, що право ЄС є складовою загальної системи європейського права, яка охоплює також правові норми, сформульовані в межах Ради Європи та ОБСЄ.

Окремою категорією є процесуальні принципи європейського права. У процесі судочинства склались особливі норми, а деякі з них стали настільки важливими, що врешті-решт набули сили принципів. Ці принципи права

© Волошина Т. О., 2014

становлять особливу категорію ще й тому, що інколи відрізняються від загальноприйнятих норм і, навіть, загальних принципів права.

Також виділяється окрема категорія принципів, яка стосується специфічності природи ЄС, адже він є унікальним міжнародним явищем. ЄС поєднує ознаки міжнародної організації і держави, проте формально не є ні тим, ні іншим. Союз не є суб'єктом міжнародного публічного права, проте має повноваження на участь міжнародних відносинах і відіграє в них чималу роль. Основною метою створення ЄС є досягнення економічного, монетарного і політичного союзу, а також упровадження спільного громадянства. ЄС з поступово переходить від структури міжнародної організації до моделі, яка все більше і більше нагадує федеративну державу. Право ЄС – це специфічний правопорядок, правова система, що склалася на стику міжнародного права і внутрішньодержавного права держав-членів ЄС, володіє самостійними джерелами і принципами.

У правовій системі ЄС діє низка принципів, обумовлених взаємовпливом національного та міжнародного права. Правові норми ЄС можуть впливати не тільки з установчих договорів та правових актів, а й із загальних принципів права. Найважливішим із них є принцип пріоритету європейського права щодо національного права держав-членів. На основі цього принципу відбувається розмежування між міжнародним правом, що базується на інтересах державного суверенітету та європейським правом, яке ґрунтується на інтересах Співтовариства.

Відповідно до ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) та їх державами-членами від 16 червня 1994 року (УПС) Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходи для поступового впорядкування національного законодавства відповідно до законодавства ЄС у визначених сферах таких, як: банківське право; бухгалтерський облік компаній; державні закупівлі; законодавство про компанії; захист прав споживачів; інтелектуальна власність; митне право; податки; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин; довкілля; технічні правила і стандарти; транспорт; енергетика, включаючи ядерну. Проте ця стаття не визначає ступінь відповідності, яку належить досягти в процесі адаптації законодавства України.

На сучасному етапі розвитку України та приведення національного законодавства відповідно до законодавства ЄС адаптація має ґрунтуватися на принципі доцільності, тобто в процесі адаптації, перш за все, треба враховувати наслідки впровадження необхідних норм, з точки зору їх впливу на економічний, соціальний та політичний розвиток України.

Законодавчі засади адаптації визначені Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 року, яка передбачає загальні ознаки механізму адаптації законодавства, зокрема: стадії та завдання, які необхідно виконати на першому етапі, що розрахований на період до завершення дії УПС, послідовність здійснення адаптації; інституційний механізм; роль Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України [1].

Діяльність органів влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС поступово стає системною та невід'ємною складовою політики інтеграції України до ЄС. Наразі був створений інституційний механізм та були здійснені заходи щодо підвищення спроможності органів влади у сфері адаптації. На урядовому рівні визначено порядок проведення перевірки проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis communautaire*, які потребує Україна на сучасному етапі адаптації.

На сьогодні проведено порівняльно-правові дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* у таких сферах: фінансових послуг, оподаткування, боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, конкуренції, законодавства про компанії, митного права, інтелектуальної власності, державних закупівель, захисту прав споживачів, бухгалтерського обліку, енергетики, включаючи ядерну, транспорту та охорони праці [2]. Але перевірки на відповідність до *acquis communautaire* і багато інших сфер, щоб детермінувати існуючі розбіжності та прийняти відповідні нормативно-правові акти [3].

Таким чином, для прискорення та оптимізації законодавства України до принципів права ЄС доцільним є розробка та прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на адаптацію законодавства України до права ЄС; систематизування процесу наближення українського законодавства до європейського й міжнародного права через розподіл повноважень між органами державної влади у цій сфері; активізування зусиль щодо перекладу нормативно-правових актів європейського права на українську мову для посилення всебічної інформованості українських громадян; створення окремої спеціалізованої інституції, яка буде зосереджувати функції з інформаційного, аналітичного та експертного забезпечення адаптаційних процесів, а також передбачити процедуру запобігання прийняттю нормативно-правових актів, які суперечать праву ЄС.

Наук. керівн. Сергієнко В. В.

Література: 1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року із змінами, внесеними згідно із Законом від 14.01.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>. 2. Стан виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vybory.org/articles/416.htm>. 3. Положення щодо *Acquis communautaire* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/>. 4. Гарет Д. Право внутрішнього ринку Європейського Союзу : учебн. пособ. / Д. Гарет. – К., 2004. 5. Матіас Гердерген. Європейське право [Електронний ресурс] / Матіас Гердерген. – Режим доступу : <http://student-lib.net/index.php?page=0-16>. 6. Зближення законодавства України з Європейським правом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.podelise.ru/docs/1397/index-4345-1.htm>.